

24. Mayevs'ka N. K. Medychna sluzhba v partyzans'kykh zahonakh. 2-e vyd. / N. K. Mayevs'ka. – K.: Zdorov'ya, 1985. – 168 s.

25. Mayevs'kyi O. O. Vidobrazhennya partyzans'koho rukhu v plakatnyi produktsiyi radysans'koyi ta nimets'koyi propahandy / O. O. Mayevs'kyi // Traven' 1945 roku u naukovomu diskursi, natsional'niy svidomosti ta istorychniy pam'yati: zb. mat. Mizhnar. nauk. konferentsiyi. – K.: NUOU, 2015. – S.183–185.

26. Myzak N. S. Povstans'ka muza. Povstans'ka tvorchist' pro vyzvol'nu borot'bu OUN, UPA za Ukrainy'ku Samostiynu Sobornu Derzhavu (1942–1960 rr.). Knyha s'oma / N. S. Myzak. – Chernivtsi–Toronto: Prut, 2011. – 284 s.

27. Myzak N. S. UPA–«Zakhid» u fotohrafiyakh. Knyha vos'ma / N. S. Myzak. – Chernivtsi: Chernivets'kyi nats. un-t, 2012. – 438 s.

28. Nil Khasevych (1905–1952). Al'bom. – L'viv: Panorama, 2010. – 74 s.

29. Patrylyak I. Zhyttyevy prostir pidpillya / I. Patrylyak // Den'. – 2011. – 29 lystopada: [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://incognitaday.kiev.ua/ivan-patrylyak/>

30. Perekhrest O. Zhyttya ukraiyins'koho selyanstva v roky natsyst-s'koyi okupatsiyi 1941–1944 rr. / O. H. Perekhrest // Naukovi zapysky Vinnyts'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. M. Kotsyubyns'koho. Seriya: Istoriya. – Vinnytsya, 2005. – Vyp. IX. – S.163–172.

31. Perekhrest O. Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy v period natsyst-s'koyi okupatsiyi / O. H. Perekhrest // Ukrainyina v Druhiy svitoviy viyni: pohlyad z XXI stolittya. Istorychni narysy. – K.: Nauk. dumka, 2010. – Kn.1. – S.475–511.

32. Perekhrest O. H. Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy v roky Velykoyi Vitchyznyanoi viyny (1941–1945 rr.) / O. H. Perekhrest. – K.: Instytut istoriyi Ukrainy, 2010. – 150 s.

33. Perekhrest O. H. Ukrainyins'ke selo v 1941–1945 rr.: ekonomichne ta sotsial'ne stanovyshe / O. H. Perekhrest. – Cherkasy: ChNU im. B. Khmel'nyts'koho, 2011. – 668 s.

34. Petrov M. Y. Iz istorii orhanyzatsii meditsynskogo obsluzhyvaniya partizan Ukrainy v hody Velikoy Otechestvennoy voyny / M. Y. Petrov. – K.: Hos. med. yzd-vo USSR, 1960. – 63 s.

35. Postolatiy V. Okupatsiya / V. Postolatiy. – Kirovohrad: Avanhard, 2009. – 83 s.

36. Serdyuk V. Nil Khasevych – khudozhnyk i voyin / V. Serdyuk // Uryadovyy kur'yer. – 2005. – 2 hrudnya.

37. Skorobohatov A. V. Kharkiv u chasy nimets'koyi okupatsiyi (1941–1943) / A. V. Skorobohatov. – Kharkiv: Prapor, 2004. – 368 s.

38. Skripnichenko D. F. Meditsynskoe obespechenie partizanskikh reidov / D. F. Skripnichenko. – K.: Zdorov'ya, 1985. – 96 s.

39. Slobodyanyuk N., Lysenko A. Sovetskoe podpol'e Kyeve (1941–1943 gg.): chelovecheskoe izmerenie / N. Slobodyanyuk, A. Lysenko. – Saarbrücken, Deutschland: Palmarium Academic Publishing, 2014. – 164 s.

40. Slonevskyy A. Dukh ushedshey epokhi: Kamenskoe–Dneprodzerzhynsk. 1917–1953. Vospominaniya, ocherki, dokumenty / A. Slonevskiy, L. Yatsenko. – Dneprodzerzhynsk: Andriy, 2007. – 372 s.

41. Ukrainyins'ka Povstans'ka Armiya inakshe (v literaturi, mystetstvi, kul'turi) / [Uporyad. A. Lukachova]. – Praha: Natsional'na biblioteka Ches'koyi Respubliky – Slov'yans'ka biblioteka, 2011. – 213 s.

42. Ukrainyins'ka Povstans'ka Armiya. Istoriya neskorenykh / [V. V'yatrovych (vidpovid. red.), R. Hryts'kiv, I. Derev'yanyu, R. Zabilyy, A. Sova, P. Sodo'l']. – L'viv: Tsentr doslidzhen' vyzvol'noho rukhu, 2007. – 352 s.

43. Khvedchenya S. Internet-resursy istorychnoyi tematyky: istorychna heohrafiya ta istorychna kartohrafiya / S. Khvedchenya // Spetsial'ni istorychni dystsyplyny. – K.: In-t istoriyi Ukrainy, 2013. – Ch.21. – S.187–202.

*Slobodyanyuk M. A., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Ukrainian Studies, Dnipropetrovsk National University of Railway Transport (Ukraine, Dnipro), nikslobo@gmail.com*

#### Anti-fascist Resistance movement in Ukraine through the prism of historical anthropology

*The article attempts to analyze the state of coverage of the history of the anti-fascist Resistance movement in Ukraine through the prism of historical anthropology. It is noted that historical anthropology is one of the most promising directions for further research on the history of the people's struggle against the occupiers, since*

*it transfers the attention of scientists from the history of events to the history of personalities, focuses on interpersonal and inter-group interaction. Studies in this area were begun by Soviet historians who studied everyday life, material and medical support, cultural and educational activities in partisan detachments. Their business was continued by modern domestic scientists. It is emphasized that in the 20th and 21st centuries the importance of audiovisual information transfer (cinema, television, cartography, graphic and poster art, photography) increased. There was an audiovisual anthropology, within which historical reality began to be reinterpreted from the standpoint of audiovisual perception, in the context of the history of images. It is established that active development of a new phenomenon has already begun in Ukraine. Objects of research interest have already become song writing and anti-fascist folklore, photo documents, maps, bophones, awards, posters, postcards, woodcuts, death letters, graffiti on prison walls etc. In the framework of the «anthropological turnaround» issues related to the activities of the Soviet partisans and the UPA soldiers are better studied. Detailed coverage through the prism of the historical anthropology of the Armia Krajowa, the Jewish Resistance, civil resistance remains a matter of the future.*

**Keywords:** historiography, historical anthropology, audiovisual anthropology, Resistance movement.

\* \* \*

УДК 634.8:930

**Малащук О. С.,**  
кандидат економічних наук, доцент,  
перший проректор, Одеський державний  
аграрний університет; докторант Національної  
сільськогосподарської бібліотеки НААН України  
(Україна, Одеса), osmalashcuk@gmail.com

#### ВІДРОДЖЕННЯ ВИНОГРАДАРСТВА УКРАЇНИ В 1944–1947 РОКАХ

*Проаналізовано стан виноградуних насаджень УРСР в передвоєнний (1940 р.) та в післявоєнний (1945 р.) періоди. Висвітлюються заходи щодо відродження виноградарства Української РСР в 1944–1947 рр. Досліджено науково-дослідну роботу з виноградарства Дюруїнської науково-дослідної станції виноградарства та освоєння Дніпровських пісків.*

**Ключові слова:** виноградарство, сорти винограду, прищеплені та кореневласні виноградники, Дюруїнська науково-дослідна станція.

Виноградарство України в роки 2-ї Світової війни значно постраждало від окупації земель фашистськими загарбниками: великі площі були знищені в період воєнних дій, а частина виноградників, залишаючись довгий час без догляду, загинула; зруйновано велику кількість виноробних підприємств. Тому в післявоєнний період перед державою стояли завдання щодо відтворення та подальшого розвитку виноградарства, як галузі агропромислового комплексу, що має величезне господарське значення.

Вивчення історичного розвитку виноградарства Української РСР в 1944–1947 рр. є достатньо малодослідженим питанням. Окремі аспекти історії виноградарства цього періоду висвітлені в працях О. Г. Перехреста [3; 4] та О. П. Канєвського [2].

Мета статті полягає у дослідженні становлення виноградарства УРСР в 1944–1947 рр, як однієї з перспективних галузей сільського господарства держави.

Виноградарство в Українській РСР до 1941 р. займало одне з перших місць в Радянському Союзі, а саме 86,8 тис. га (біля 20% від загальної площі виноградників по Радянському Союзі). Це зумовлено тим, що на всій території України за природними умовами можлива культура виноградної лози (при доборі відповідних сортів, ґрунтів, експозиції).

Для винограду найбільш сприятливі умови в південній і південно-західній частині країни, де були зосереджені основні площі виноградних насаджень (табл.1).

Таблиця 1

## Розміщення площ виноградників на території УРСР станом на 1940 р.

№	Область	Площа	
		га	%
1	Ізмаїльська	31761	36,59
2	Одеська	30062	34,63
3	Миколаївська	5804	6,69
4	Запорізька	5694	6,56
5	Херсонська	5328	6,14
6	Дніпропетровська	1991	2,29
7	Вінницька	1872	2,16
8	Сталінська	1463	1,69
9	Інші	2825	3,25
<b>Всього по УРСР</b>		<b>86800</b>	<b>100,00</b>
Закарпаття		4000	
Крим		13760	

Примітка. Дані таблиці підготовлені за матеріалами [3].

За роки другої світової війни виноградарству УРСР було нанесено великої шкоди. Значні площі виноградників були знищені, насадження були сильно розріджені і запуснені, тому в перші післявоєнні роки вони давали дуже низькі врожаї. Були знищені цінні виноградні розсадники, а більшість маточників американських лоз була викорчувана. В 1945 р. на території УРСР збереглося виноградників площею 76,1 тис. га (табл. 2).

Виноградарство УРСР, яке значно виросло за останні десятиріччя перед 2-ю світовою війною, в результаті німецької окупації значно впало і володіло наступними негативними рисами:

1. В значній кількості загинули молоді насадження періоду 1940–1941 р.; ті які з них вціліли мали великий процент випадів кущів.

В результаті поганого догляду спостерігався великий процент випадів кущів на старих виноградниках з цінним європейським асортиментом. В середньому випад кущів на цих виноградниках досягав 15–20%.

2. За час окупації повністю припинила діяльність мережа виноградних розсадників, які були організовані в 1941 р., вивезений чи розкрадений створений, потрібний для щеплення інвентар.

3. Асортимент винограду в Україні був досить строкатий і відзначався переважанням в ньому низькоякісних сортів гібридів (близько 80%), які в порівнянні з європейськими сортами давали у декілька нижчий урожай низької якості.

4. Промислові виноградники південних областей УРСР нараховували десятки європейських сортів винограду, більша частина яких були нестандартними та їх асортимент не враховував особливості ґрунтових та природно-кліматичних зон і районів [6].

Таблиця 2

## Угіддя земельного фонду по областях УРСР на 01.01.1945 р.

№	Області	Всього		Під виноградниками	
		тис. га	%	тис. га	%
1	Київська	4077,3	7,38	0,2	0,26
2	Чернігівська	3144,5	5,69	–	–
3	Житомирська	2985,8	5,41	–	–
4	Вінницька	2753,1	4,99	2,0	2,63
5	Кам'янець–Подільська	2052,0	3,72	0,2	0,26
6	Сумська	2425,5	4,39	–	–
7	Полтавська	3424,8	6,20	0,1	0,13
8	Харківська	3144,4	5,69	0,2	0,26
9	Ворошиловградська	2667,5	4,83	0,2	0,26
10	Сталінська	2610,8	4,73	1,5	1,97
11	Дніпропетровська	3171,0	5,74	1,4	1,84
12	Запорізька	2669,8	4,83	4,7	6,18
13	Кіровоградська	2384,3	4,32	0,2	0,26
14	Миколаївська	1932,9	3,50	5,0	6,57
15	Одеська	2712,8	4,91	32,3	42,44
16	Херсонська	2511,5	4,55	4,9	6,44
17	Волинська	1909,7	3,46	–	–
18	Дрогобицька	1016,7	1,84	–	–
19	Ізмаїльська	1093,4	1,98	22,9	30,09
20	Львівська	1075,4	1,95	–	–
21	Ровенська	1943,8	3,52	–	–
22	Станіславська	1392,8	2,52	–	–
23	Тернопільська	1353,5	2,45	0,1	0,13
24	Чернівецька	769,6	1,39	0,2	0,26
	<b>Всього</b>	<b>55222,9</b>	<b>100,00</b>	<b>76,1</b>	<b>100</b>

Примітка. Дані таблиці підготовлені за матеріалами [4; 10].

Відновлення зруйнованих виноградників почалося ще в дні війни у міру звільнення окупованих районів. Перед виноградарями на цей період стояли завдання: корінна зміна асортименту виноградних лоз; організація розсадницької мережі; капітальний ремонт виноградних площ. Радою Народних Комісарів УРСР був розроблений проект відновлення та розвитку виноградарства на 1944–1947 рр., згідно якого було:

– намічена висадка великих площ технічних сортів винограду в колгоспах УРСР площею 6600 га;

– запропоновано провести спеціалізацію виноградних районів відповідно до виробництва марочних вин та шампанського;

– передбачено зосередження виноградних колгоспних розсадників в місцях повністю забезпечених водою для поливу шкілок; з метою ліквідації перевезення щеплених лоз, в цих місцях проектується і закладка маточників щеплених лоз [5].

На виконання цих завдань РНК УРСР ухвалила Постанову від 27 червня 1944 р. «Про відбудову і дальший розвиток виноградарства Української РСР». Крім заходів і термінів по приведенню в нормальний агротехнічний стан запущених виноградних насаджень, пошкоджених під час окупації, в цій постанові було передбачено значне розширення площ під виноградними насадженням, створення мережі розсадників та збільшення площ маточників американських лоз, затверджено стандартний асортимент сортів винограду, виділені райони спеціалізації щодо виробництва марочних столових вин, шампанських виноматеріалів, коньяків, райони столового винограду [2].

Виробництво столового винограду високої якості повинні були забезпечувати Ізмаїльська, Одеська, Миколаївська, Херсонська (особливо на Нижньодніпровських пісках) і Запорізька (особливо біля м. Осипенко) області.

Придністровські (Овідіопольський, Беляєвський, Гросулівський) та розташовані з ними райони Одеської області повинні були забезпечувати одержання марочних столових вин з сортів Рислінг, Аліготе, Каберне, Трамінер та ін.; райони Херсонської області, розміщені на правому березі Дніпра, в його нижній течії (Бериславський, Херсонський райони) – марочні білі вина з сортів Рислінг, Аліготе, Піно Шардоне, а Каховський піщаний район – марочні червоні вина.

Базу для виробництва шампанського в Україні становили південно-західні райони Одеської області (Гросулівський, Роздільнянський, Цебриківський райони), а також придністровські райони Вінницької області (Могилів-Подільський, Ямпольський, Яришівський райони). В східній частині республіки – в Сталінській області на карбонатних ґрунтах Артемівського, Слов'янського, Костянтинівського, Краматорського, Ямського, Лиманського районів отримували добрі шампанські виноматеріали із сортів Піно Шардоне, Піно фран, Трамінер, Совіньон, насадження яких закладались там у відповідності з рішенням Раднаркому УРСР.

Для виробництва коньяків виділена група західних районів Одеської області: Фрунзівський, Котовський, Красноокнянський, Балтський і Піщанський [1].

Постановою РНК УРСР були накреслені конкретні шляхи поліпшення сортового складу виноградних насаджень в Україні: завезення з сусідніх республік цінних сортів (Піно фран, Піно Шардоне, Трамінер і інше) і створення їх маточників, заборона садіння гібридів.

Здійснювалось розширення існуючих і будівництво нових виноробних підприємств (винзаводів, підвалів, вин пунктів і інше). З метою концентрації керівництва процесом вирощування й переробки винограду в складі Наркомату харчової промисловості було організовано Головне управління виноробної промисловості (з чотирма трестами: Одеським, Херсонським, Сталінським й Ізмаїльським), якому підпорядкувались 20 виноградарських радгоспів інших наркоматів і трестів [2].

Освоєння під виноградники нових земельних масивів, добір і покращення сортового складу та розробки агротехніки, яка б забезпечувала одержання високих і сталих врожаїв винограду в колгоспах УРСР вимагала науково-обґрунтованого вирішення питань та зумовила прийняття низки урядових заходів.

Постановою РНК УРСР №678 «Про відновлення діяльності сільськогосподарських науково-дослідних установ Наркомзему УРСР» від 17 червня 1944 року було відновлено діяльність Українського науково-дослідного інституту виноградарства ім. Таїрова (м. Одеса) [8, арк. 141–142].

Постанова РНК УРСР №1725 «Про організацію науково-дослідної роботи з виноградарства на Цюрупинській науково-дослідній станції з освоєння пісків Нижнього Дніпра» від 22 грудня 1944 р. зобов'язала Наркомземсправ УРСР організувати при Цюрупинській науково-дослідній станції відділ виноградарства з секціями (агротехніки, селекції та сортовивчення, розсадництва), технологічною лабораторією. На відділ виноградарства покладалась такі завдання:

а) розробка агротехніки по одержанню високого врожаю винограду в колгоспах кореневласних та прищеплених виноградників;

б) вивчення нових земельних масивів, найбільш придатних для закладки виноградників у колгоспах;

в) встановлення раціональних площ живлення та системи обрізки виноградних кущів;

г) розробка питань по боротьбі з шкідниками та хворобами виноградних насаджень;

д) вивчення питань механізації робіт по виноградарству;

е) сортовивчення, покращення наявних та виведення нових сортів винограду;

ж) встановлення способів прискореного розмноження дефіцитних сортів винограду;

з) розробка техніки виробництва в умовах колгоспного виробництва [7, арк. 27–30].

Крім того, на Цюрупинську науково-дослідну станцію покладалось агротехнічне керівництво колгоспними виноградними розсадниками по всіх областях УРСР. Наркомземсправ УРСР не пізніше 1 серпня 1945 р. зобов'язаний був організувати в областях 6 опорних пунктів Цюрупинської науково-дослідної станції, з них 2 в районах кореневласних і 4 в районах прищеплених виноградників.

Для розробки питань агротехніки, селекції, сортовивчення, а також технічної переробки винограду при станції організовувалась науково-експериментальна база з виноградарства на якій необхідно було провести насадження виноградників стандартних та інших перспективних для районів УРСР сортів, які в подальшому використовувались як маточні насадження та передбачено закладання виноградного розсадника. Для організації експериментальної бази Цюрупинській станції було передано земельну ділянку радгоспу ім. Фрунзе, розташовану на території Велико-Копанської сільської ради, Цюрупинського району площею 316,7 га, при цьому завдання, яке стояло перед ними – закласти виноградник на площі 100 га, в т.ч.: в 1946 р. – 30 га і в 1948 р. – 40 га.

Для виконання передбачених заходів Цюрупинську науково-дослідну станцію забезпечили потрібною

кількістю виноградних чубуків таких сортів: Шаола Лора, Шаола рожевий, Шаола мускатний, Мускат Гамбурзький, Сансо, Карабурку, Чауш, Жемчуг Сабо, Королева виноградників, Каберне–Совиньон, Ріслінг, Аліготе, Піноблан, Сапераві, Трапінер, Мускат білий, Мускат рожевий, Педро–Хіпенес, Піно–Грі, Лідія; виділили в 1945 р. потрібне обладнання і транспортні засоби; протягом 1945–1947 рр. здійснили будівництво на станції лабораторії, теплиці, виноробці з винним льохом та інші необхідні для станції будівлі; для виконання робіт на експериментальній базі виділили 35 голів коней та для організації допоміжного господарства – 20 корів і 100 овець [9, арк. 1–9].

*Висновки.* Становлення виноградарства УРСР в 1944–1947 рр. здійснювалось на основі прийнятих урядових постанов РНК УРСР. Впродовж цього періоду в республіці були виконані великі за обсягами роботи по відродженню виноградарської галузі, організації державних і колгоспних виноградарських господарств і виноградних розсадників та відновленню виноградних насаджень. Але приріст площ виноградників, які були закладені в ці роки можна вважати недостатнім, оскільки в зв'язку з випаданням старих площ гібридів прямих виробників, збільшення площі виноградників не була досягнута. Умови воєнного часу, дезорганізована мережа виноградних розсадників, запущеність маточних підщепних лоз, відсутність спеціалістів та спеціальної техніки в цій галузі не дали можливості повністю втілити в життя проект РНК УРСР по відродженню виноградарства.

#### Список використаних джерел

1. Виноградарство. Український науково–дослідний інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова / Навчальний посібник для підготовки колгоспних виноградарів. – Київ, Харків: Державне видавництво с/г літератури УРСР, 1947. – 235 с.
2. Канєвський О. П. Відбудова і розвиток сільського господарства УРСР / О. П. Канєвський. – Київ, Харків: Державне видавництво с/г літератури УРСР, 1947. – 286 с.
3. Перехрест О. Г. Заходи щодо відродження садівництва й виноградарства в Україні в 1943–1950 рр. / Перехрест О. Г. // Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки. – Черкаси, 2014. – №35 (328). – С.76–81.
4. Перехрест О. Г. Українське село в 1941–1945 рр.: економічне та соціальне становище / О. Г. Перехрест. Монографія / НАН України. Ін–т історії України. – Черкаси: Черкаський нац. ун–т ім. Б. Хмельницького, 2011. – 668 с.
5. Сільське господарство УРСР та його наукове забезпечення у 1940–1946 роках: зб. док. і матеріалів / НААН ДНСГБ, ЦДАВО України: під заг. ред. М. В. Присяжнюка; наук. ред. В. А. Вергунов. – К.: Нілан–ЛТД, 2012. – 756 с. – (Історико–бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, біографії». Кн.62).
6. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф27. – Оп.17. – Спр.30. – 123 арк.
7. Там само. – Оп.17. – Спр.33.
8. Там само. – Оп.17. – Спр.34.
9. Там само. – Оп.18. – Спр.6313.
10. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.1. – Оп.23. – Спр.3987.

#### References

1. Vynogradarstvo. Ukrai'ns'kyj naukovo–doslidnyj instytut vynogradarstva i vynorobstva im. V. Je. Tai'rova / Navchal'nyj posibnyk dlja pidgotovky kolgospnyh vynogradariv. – Kyi'v, Harkiv: Derzhavne vydavnytvo s/g literatury URSR, 1947. – 235 s.
2. Kanjevs'kyj O. P. Vidbudova i rozvytok sil's'kogo gospodarstva URSR / O. P. Kanjevs'kyj. – Kyi'v, Harkiv: Derzhavne vydavnytvo s/g literatury URSR, 1947. – 286 s.

3. Perehrest O. G. Zahody shhodo vidrodzhennja sadivnytva j vynogradarstva v Ukrai'ni v 1943–1950 rr. / Perehrest O. G. // Visnyk Cherkas'kogo universytetu. Serija istorychni nauky. – Cherkasy, 2014. – №35 (328). – S.76–81.

4. Perehrest O. G. Ukrai'ns'ke selo v 1941–1945 rr.: ekonomichne ta social'ne stanovyshe / O. G. Perehrest. Monografija / NAN Ukrai'ny. In–t istorii' Ukrai'ny. – Cherkasy: Cherkas'kyj nac. un–t im. B. Hmel'nyc'kogo, 2011. – 668 s.

5. Sil's'ke gospodarstvo URSR ta jogo naukove zabezpechennja u 1940–1946 rokah: zb. dok. i materialiv / NAAN DNSGB, CDAVO Ukrai'ny: pid zag. red. M. V. Prysjazhnjuka; nauk. red. V. A. Vergunov. – K.: Nilan–LTD, 2012. – 756 s. – (Istoryko–bibliografichna serija «Agrarna nauka Ukrai'ny v osobah, dokumentah, biografii'». Kn.62).

6. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshyh organiv vlady ta upravlinnja Ukrai'ny. – F27. – Op.17. – Spr.30. – 123 ark.

7. Tam samo. – Op.17. – Spr.33.

8. Tam samo. – Op.17. – Spr.34.

9. Tam samo. – Op.18. – Spr.6313.

10. Central'nyj derzhavnyj arhiv gromads'kyh ob'jednan' Ukrai'ny. – F.1. – Op.23. – Spr.3987.

*Malaschuk O. S., PhD, Associate Professor, vice–principal, Odessa State Agrarian University; candidate for a doctor's degree of the National Agricultural Library NAAS Ukraine (Ukraine, Odessa), osmalashchuk@gmail.com*

#### Revenue of Ukraine's vine–organization in 1944–1947

*The state of grape plantations of the Ukrainian SSR in prewar (1940) and postwar (1945) periods was analyzed. Measures on revival of the viticulture of the Ukrainian SSR in 1944–1947 are highlighted. The research work on viticulture of the Tsyurupinsk research station of viticulture and development of the Dnipro sands has been researched.*

**Keywords:** viticulture, grape varieties, grafted and root vineyards, Tsyurupinsk research station.

\* \* \*

УДК 94(477)«1953/1964»:378

**Лук'яненко О. В.,**  
кандидат історичних наук, ст. викладач,  
Полтавський національний педагогічний університет  
ім. В. Г. Короленка (Україна, Полтава),  
lukyanenko.ov@gmail.com

#### «КАРИКАТУРНІ ВІЙНИ» В ОСВІТЯНСЬКІЙ ПРЕСІ УРСР ДОБИ «ВІДЛИГИ» (1953–1964 РОКИ) (Ч.9)

*Ілюструються акценти, що їх розставляла для освітян УРСР профільна преса періоду десталінізації (1953–1964 рр.) у сфері міжнародної політики крізь специфічну форму впливу на свідомість – карикатури. Застосування методу контент–аналізу дозволило проілюструвати тлумачення викладачами та студентами вищих світового порядку та оцінки подій на міжнародній арені; виявити змістову участі освітян у «холодній війні». Розвідка написана у межах науково–дослідної роботи кафедри культурології ПНПУ імені В. Г. Короленка «Регіональні виміри повсякденної культури України XVIII–XX століть».*

**Ключові слова:** повсякдення, міжнародна політика, карикатура, вища педагогічна школа, десталінізація.

Кількість карикатур на міжнародну тематику у «Радянській освіті» на початку 1960–х демонструвала тенденцію до зниження. Можливо, ідеологи втрачали інтерес до подібної «зброї масового враження». У 1962 р. з перервою у два місяці, у травні, до дня більшовицької преси побачила світ робота Є. Пружанського «Не схватись!». Вона була присвячена рупору пропаганди – газеті «Правда» [1]. На малюнку було зображено кімнату з величезним столом посередині. На ньому лежали розкидані банкноти та перев'язані пачки грошей, котилися у різні кінці столу з неохайно насипаної кучі монети. Навколо столу зібралися люди неоднозначної зовнішності. Двоє сиділи спинами до глядача на передньому